

Ρωμαϊκή Ιστοριογραφία (Φροντιστήριο)

Δευτερεύουσες προτάσεις – β' όρος σύγκρισης

Θεωρία και παραδείγματα από τα κείμενα της Ρωμαϊκής Ιστοριογραφίας

1) Αναφορικές προτάσεις

α) Αναφορικές επιθετικές/ προσδιοριστικές

Εισαγωγή: αναφορικές αντωνυμίες, επιρρήματα

Εκφορά: Οριστική, Υποτακτική (λόγω έλξης ή πλαγίου λόγου), Δυνητική
Υποτακτική

Λειτουργία: προσδιορίζουν τη λέξη στην οποία αναφέρονται

β) Αναφορικές επιρρηματικές

- Αναφορικές τελικές
- Αναφορικές συμπερασματικές
- Αναφορικές αιτιολογικές
- Αναφορικές υποθετικές
- Αναφορικές εναντιωματικές-παραχωρητικές

γ) Αναφορικές ουσιαστικές

Εισαγωγή: αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα

Εκφορά: Οριστική ή Υποτακτική

Συντακτική λειτουργία: ως υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, ετερόπρωτος ή επιρρηματικός προσδιορισμός

Ενδεικτικά παραδείγματα

- *Quibus ita est interdictum* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 13. 7): Δευτερεύουσα αναφορική υποθετική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quibus* και εκφέρεται με οριστική. Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι τα ρήματα *habentur*, *decidunt* και *defugiunt* των κύριων προτάσεων σε οριστική ενεστώτα. Πρόκειται για 1^ο είδος υποθετικού λόγου (υπόθεση και απόδοση με οριστική) που δηλώνει το πραγματικό στο παρόν.
- *Qui summam inter eos habet auctoritatem* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 13. 9): Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στη λέξη *unus*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό.
- *Qui controversias habent* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 13. 10): Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στη λέξη *omnes*. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό.
- *Qui diligentius eam rem cognoscere volunt* (Καίσαρας *De bello Gallico* 6. 13. 12): Δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *qui* και εκφέρεται με οριστική γιατί δηλώνει το πραγματικό. Λειτουργεί συντακτικά ως υποκείμενο στο ρήμα *proficiscuntur*.
- *Qui sunt...morbis* *quique...versantur* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 16. 2)
Δευτερεύουσες αναφορικές ουσιαστικές προτάσεις που εισάγονται με την αναφορική αντωνυμία *qui*, εκφέρονται με οριστική, γιατί δηλώνουν το πραγματικό και λειτουργούν ως υποκείμενα στα ρήματα *immolant*, *vovent*, *utuntur*.
- *Quam reliquae gentes* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 17. 2): Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο *opinionem* που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quam* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό.
- *Quae bello ceperint* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 17. 3): Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο *ea*, που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae* και εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό.
- *quas inopia ferri ossibus asperant* (Τάκιτος *Γερμανία* 46. 3): Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο *sagittis* που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quas* και εκφέρεται με οριστική, γιατί δηλώνει το πραγματικό.

2) Αιτιολογικές προτάσεις

Εισαγωγή: quod, quia, quoniam, cum

Εκφορά: οριστική → αντικειμενική αιτιολογία

υποτακτική → υποκειμενική αιτιολογία

Λειτουργία: επιρρηματικός προσδιορισμός αιτίας

Quod neque in vulgus disciplinam efferri velint neque eos litteris confisos minus memoriae studere (Καίσαρας, De bello Gallico 6. 14. 4): Δευτερεύουσα ονοματική αιτιολογική πρόταση που εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο *quod* εκφέρεται με Υποτακτική, γιατί εκφράζεται υποκειμενική αιτιολογία (σκέψη των δρυϊδων) και λειτουργεί ως επεξήγηση στο *duabus de causis* (*de causis*: εμπρόθ. της αιτίας)

3) Συμπερασματικές προτάσεις

Εισαγωγή: ut, qui

Εκφορά: Υποτακτική γιατί το αποτέλεσμα θεωρείται υποκειμενική κατάσταση

Λειτουργία: ως επιρρηματικός προσδιορισμός συμπεράσματος στο ρήμα της κύριας πρότασης

4) Τελικές προτάσεις

Εισαγωγή: ut, ne, quo

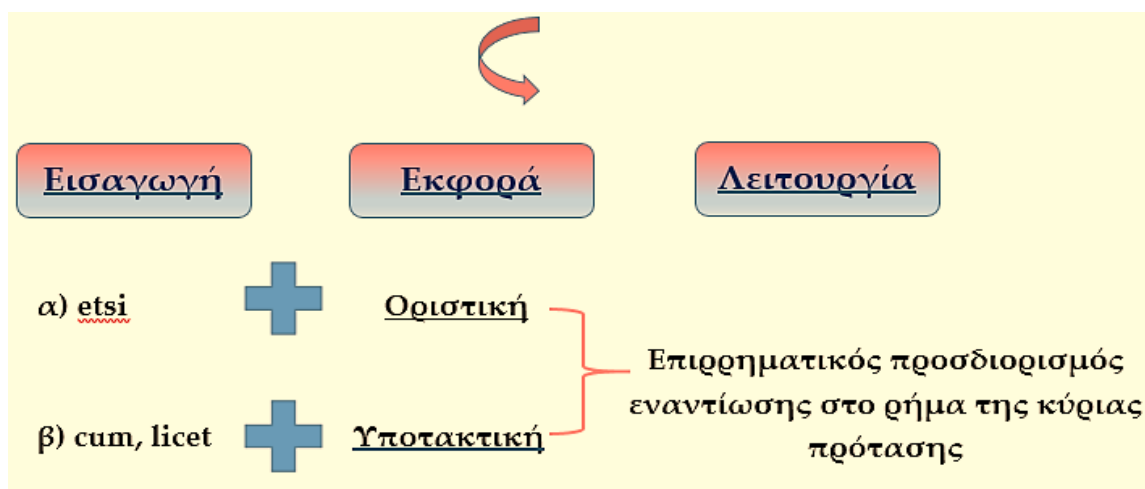
Εκφορά: Υποτακτική γιατί δηλώνει υποκειμενικό σκοπό

Λειτουργία: επιρρηματικός προσδ. σκοπού στο ρ. κύριας πρότασης

Ενδεικτικά παραδείγματα

- Ut...remittant (Καίσαρας *De bello Gallico* 6. 14. 4): Δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα θεωρείται υποκειμενική κατάσταση και λειτουργεί ως επεξήγηση στο *quod*.
- Ut neglecta quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet (Καίσαρας *De bello Gallico* 6. 17. 5): Δευτερεύουσα συμπερασματική ουσιαστική/ ονοματική πρόταση που εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut*, εκφέρεται με Υποτακτική (*auderet*), γιατί το αποτέλεσμα δηλώνει μια υποκειμενική κατάσταση και λειτουργεί ως Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *accidit*.
- Quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur (Τάκιτος *Γερμανία* 46. 4): Δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *quam ut*, εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα είναι μια υποκειμενική κατάσταση. Ειδικότερα, εκφέρεται με υποτακτική ενεστώτα, γιατί εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου (σύγχρονο στο παρόν) και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο ρήμα της κύριας πρότασης (εννοούμενο ρ. *est*).
- Ut illis ne voto quidem opus esset (Τάκιτος *Γερμανία* 46. 5): Δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση που εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο *ut* και εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα είναι μια υποκειμενική κατάσταση. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (*opus esset*), γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (σύγχρονο στο παρελθόν) και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος στο ρήμα της κύριας πρότασης (*adsecuti sunt*).

5) Εναντιωματικές προτάσεις

Cum in reliquis fere rebus publicis privatisque rationibus, Graecis utantur litteris.
(Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 14. 3)

Δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση που εισάγεται με τον εναντιωματικό σύνδεσμο *cum* εκφέρεται με Υποτακτική και λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης στο ρήμα *existant* της κύριας πρότασης.

6) Χρονικές προτάσεις

Χρονικές βαθμίδες

α) προτερόχρονο: η πράξη της δευτερεύουσας προηγείται της κύριας

β) σύγχρονο: η πράξη της δευτερεύουσας γίνεται παράλληλα με την πράξη της κύριας

γ) υστερόχρονο: η πράξη της δευτερεύουσας έπεται της κύριας

Χρονικές προτάσεις που εισάγονται με τον cum

Είδη του cum

Cum+ οριστική

Καθαρά χρονικός

Επαναληπτικός

Αντίστροφος

Cum+ υποτακτική

Ιστορικός-διηγηματικός

Επαναληπτικός cum

- Εκφράζει αόριστη επανάληψη
- Cum + οριστική ενεστώτα/ μέλλοντα/ παρακειμένου: αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον
- Cum + οριστική παρατατικού/ υπερσυντελικού: αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

Ιστορικός – διηγηματικός cum

- Χρησιμοποιείται για διηγήσεις του παρελθόντος και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού (σύγχρονο) και υπερσυντέλικου (προτερόχρονο).
- Υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας χρονικής με την κύρια πρόταση, δημιουργώντας μεταξύ τους σχέση αιτίου-αιτιατού.
- Η υποτακτική τονίζει τον υποκειμενικό χαρακτήρα της πρότασης.

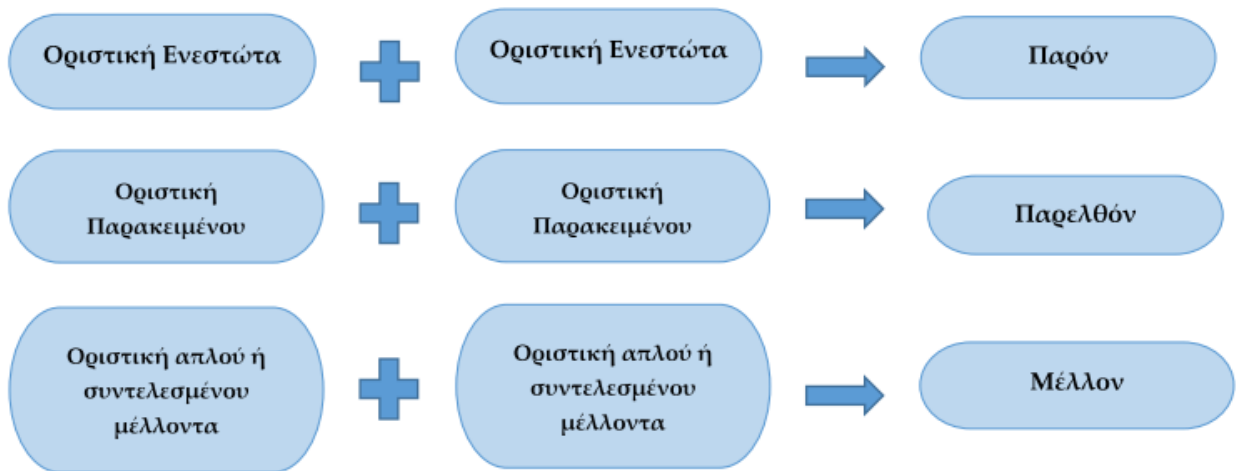
Ενδεικτικά παραδείγματα

- *Cum proelio dimicare constituerunt* (Καίσαρας, *De bello Gallico*, 6.17.3):
Δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που εισάγεται με τον επαναληπτικό *cum* που δηλώνει αόριστη επανάληψη. Εκφέρεται με οριστική, γιατί η πράξη ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη και πιο ειδικά με οριστική παρακειμένου (*constituerunt*), γιατί δηλώνει το προτερόχρονο και αόριστη επανάληψη στο παρόν-μέλλον. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα *devovent* της κύριας πρότασης.
- *Cum vos paludes montesve et flumina fatigarent* (Τάκιτος, *Αγρίκολας* 33):
Δευτερεύουσα χρονική πρόταση η οποία εισάγεται με τον ιστορικό-διηγηματικό σύνδεσμο *cum* που χρησιμοποιείται σε διηγήσεις του παρελθόντος. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί υπογραμμίζεται η βαθύτερη σχέση της δευτερεύουσας με την κύρια και δημιουργώντας ανάμεσά τους σχέση αιτίου-αιτιατού. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού, γιατί εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα της κύριας πρότασης (*audiebam*).

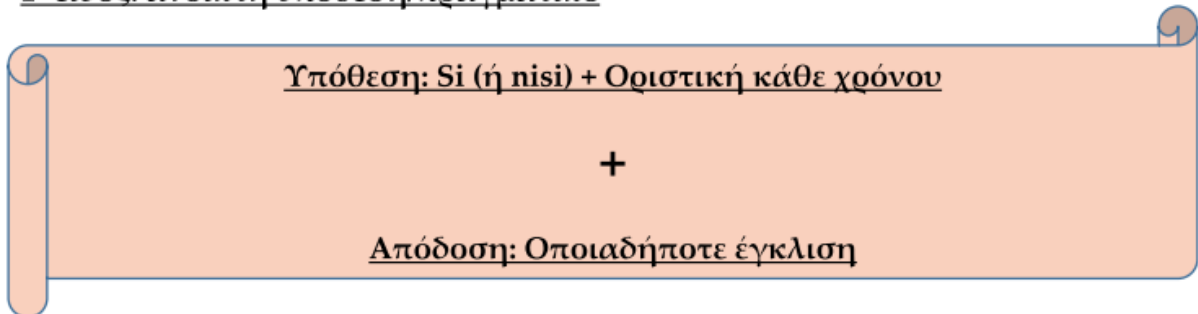
8) Υποθετικοί λόγοι

Συνηθέστερες μορφές

1^ο είδος: ανοικτή υπόθεση/πραγματικό

ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΟΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

Εξαρτημένος ονομάζεται ο υποθετικός λόγος του οποίου η απόδοση εξαρτάται από κάποιο ρήμα. Η απόδοση είναι: α) **Δευτερεύουσα πρόταση** ή β) **απαρέμφατο**

Υπόθεση

Υποτακτική

Απόδοση

Δευτερεύουσα πρόταση
απαρέμφατο

Ενδεικτικά παραδείγματα

- *Si qui ex reliquis excellit dignitate* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 13. 9): Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα. Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το ρήμα *succedit* της κύριας πρότασης (*hoc mortuo aut succedit*) το οποίο είναι, επίσης, σε οριστική ενεστώτα. Πρόκειται για υποθετικό λόγο α' είδους και δηλώνει το πραγματικό στο παρόν.
- *Si sunt plures pares* (Καίσαρας, *De bello Gallico* 6. 13. 9): Δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση. Εισάγεται με τον υποθετικό σύνδεσμο *si* (είναι καταφατική) και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα. Η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι το ρήμα *succedit* της κύριας πρότασης *hoc mortuo aut succedit* το οποίο είναι σε οριστική ενεστώτα. Πρόκειται για υποθετικό λόγο α' είδους και δηλώνει το πραγματικό στο παρόν.
- Εξαρτημένος Υποθετικός Λόγος (Εξαρτάται από το ρήμα *arbitrantur*)
Υπόθεση: *Pro vita hominis nisi hominis vita reddatur* **Απόδοση:** *non posse placari* (δυνατό στο παρόν-μέλλον) (Καίσαρας *De bello Gallico* 6. 16. 3)

Β' όρος σύγκρισης

Ο β' όρος σύγκρισης ακολουθεί: α) επίθετα επιρρήματα συγκριτικού βαθμού β) ρήματα με συγκριτική έννοια.

Τρόποι εκφοράς

α) απλή αφαιρετική (συγκριτική)

β) quam + ομοιόπτωτα με τον α' όρο, όταν τα συγκρινόμενα μέλη είναι πτωτικά

γ) quam + ομοιότροπα με τον α' όρο, όταν τα συγκρινόμενα μέλη είναι απαρέμφατα, επιρρήματα ή εμπρόθετοι προσδιορισμοί

Sed beatius arbitrantur quam ingemere agris, inlaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare (Τάκιτος, *Γερμανία* 46. 2)

α' όρος σύγκρισης: εννοούμενο απαρέμφατο *vivere* (*Sed beatius arbitrantur vivere* Μτφρ.: είναι ευτυχέστερο να ζουν...)

β' όρος σύγκρισης: *quam + ομοιότροπα* με τον α' όρο σύγκρισης (*quam + απαρέμφατα: quam ingemere, inlaborare, versare* Μτφρ.: Παρά να κοπιάζουν, να χτίζουν, να μεριμνούν)

Καλή μελέτη!